ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 100, Ocak 2020, s. 331-339

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36807>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
24.08.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.01.2020

Filiz ACAR ÇELİKER
Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı
flzacarzlf@gmail.com

“SAÇLI YILAN İLE SELVİHAN” HİKÂYESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Öz

Saçlı Yılan ve Selvihan hikâyesi halk hikâyeleri anlatı türlerindendir. Hikâyenin olay örgüsünde birden fazla olayın izleri sürüldüğü için, zengin ve sürükleyici bir metindir. Hikâyenin konusu Selvihan adlı bir Yörük gelini ile Saçlı Yılan’ın acı biten dostluklarının anlatılmasıdır. Başlığından da anlaşılacağı üzere hikâyemiz, içerisinde olağanüstülüklerin bulunduğu bir Halk Hikâyesidir. Biz bu çalışma ile “Saçlı Yılan ile Selvihan” hikâyesini yapı bakımından ele aldık ve olay örgüsü, vaka takdimi, vaka kuruluşu, şahıs kadrosu, mekân, zaman, tematik meseleler, dil ve üslûp, bakış açısı ve anlatım tutumu başlıkları altında inceledik. Hikâye içerisinde kullanılan olağanüstülükleri, Yörük kültürüne ait özellikleri ve elde ettiğimiz tespitleri çalışmamızda dikkatlerinize sunduk.

Anahtar kelimeler: Saçlı Yılan ile Selvihan, Halk hikâyeleri, hikâye.

AN EXAMINATION ABOUT “SAÇLI YILAN İLE SELVİHAN”S STORY

Abstract

The story of “Haired Snake and Selvihan” is one of the folk narrative genres. It is a rich and absorbing text because the traces of multiple events are in the plot of the story. The story of the tale is about the sorrowful friendships of a Yörük bride named Selvihan and Haired Snake. As it can be understood from its title, our story is a folk narrative in which there are extraordinary things. In this study, we have examined in terms of structure the story of “Selvihan With Haired Snake” under the headings of plot like ascense presentation, case organization, personal staff, space, time, thematic issue, language and style, point of view and attitude of expression. We presented the extraordinaryities used in the story, the features of the nomadic culture and the findings we obtained in our study.

Keywords: Haired Snake and Selvihan, Folk tales.story.

1. GİRİŞ

1.1. HALK HİKÂYELERİ

Kültür birikimimizin önemli ve renkli halkalarından birini oluşturan halk hikâyeleri anlatı, şiir ve müzik öğelerini bünyesinde barındıran geleneksel bir anlatı türüdür.¹

Halk hikâyeciliği; hikâye, anlatıcı ve dinleyici olmak üzere üç unsura bağlıdır. Türk halk edebiyatı içerisinde destanların yerini alarak 16.yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan halk hikâyeleri, meddahların, hekâtçıların, destancıların, hikâyecilerin, âşıkların sözlü belleklerinde saklanarak kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze kadar taşınmıştır.²

Destan türünden sonra ortaya çıktığı ve Türkiye sahasındaki en eski 15.yüzyıldan itibaren görülebildiği görüşü yaygın olarak benimsenen (Türkmen1995:XII) halk hikâyeleri, nazım nesir karışımı, kimi zaman da sadece nesir olarak anlatılan ve genellikle aşk ve kahramanlık konularını işleyen hikâyelerdir. “Halk Edebiyatına Giriş” adlı eserinde Şükrü Elçin, halk hikâyesini şöyle tanımlamaktadır. “Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya mekân içinde “efsâne, masal, menkabe, destan, vb.” mahsullerle beslenerek, dinî, tarihî, içtimaî hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir”. (Elçin 1993:444)³

Gerçekliğin kabul edilmesinde olayları hikâyeleştirmenin önemini, Servet Erdem’in makalesinde anlatılan hikâyeye sunmak yerinde olacaktır. “ *Hatta Hint’ten Garbe geçmiş bir hikâyedir ki; ‘Hakikat’ bir kız imiş. Fakat çıplak gezermiş, nereye gittiyse kabul etmemişler, nihayet bir kuyuda saklanmaya mecbur olmuş. ‘Hikâye’ ise dişleri dökülmüş, suratı buruşmuş, elleri çolak, ayakları paytak, beli kambur, ağzı kokar, burnu akar bir kocakarı imiş. Lakin yüzünü düzgünler, eğreti dişler, vücudunu gayet ziynetli libaslarla tezyin ettiğinden [süslü elbiselerle bezediğinden] daima görenlerin makbulü olurmuş. Akıbet, ‘Hakikat’e bir gün kuyuda rast gel-*

¹ Timur Yılmaz, Âşıklardan Halk Hikâyeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011, s. xv.

² A.g.e, s.xv.

³ M. Öcal Oğuz, Türk Halk Edebiyatı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2007, s.151.

miş, kendi elbise ve sair tezyinatını vermiş, ondan sonra ‘Hakikat’ de gittiği yerde kabul olunmaya başlamış.”⁴ Hikâyeler gerçeğin daha kolay kabul edilmelerini sağlamışlardır.

2. “SAÇLI YILAN İLE SELVİHAN” HİKÂYESİ YAPI BAKIMINDAN İNCELEME

2.1. OLAY ÖRGÜSÜ

Yörük memleketlerinin birinde Selim adında korkusuz bir yiğit vardır. Bu yiğit çarşıda, köyde, her yerde ölümü arar. Amacı ölümle hesaplaşmak, ölümden daha güçlü olduğunu göstermektir. Bu yiğit, her gördüğü kişiye ölümü sorar, dağ bayır ölümü bulmak için gezer, duyduğu her farklı sesi ölüm sanır. Köylüler ve arkadaşları Selim’e ölümü bulamazsın deseler de bu onun için fark etmez. Selim Göbek Ali adında korkak bir adamın oğludur. Göbek Ali korkaklığıyla ünlenmiş bir insandır. Selim babasının korkaklığından bıkmış, daha küçükken kendi kendisine söz vermiştir: korkak olmayacaktır. Ele avuca sığmayan, her kavgadan balık gibi kurtulan bir delikanlı olduğu için insanlar onu ‘deli’ diye adlandırmışlardır. Selim her gün her vakit ölümü bulmak için gezer. Tebdil-i kıyafet giyer yaşlı kılığında dolaşır. Yaşlı gibi gözükürse ölümün geleceğini düşünür. Köylülerde Selim’in gerçekten akılsız olduğunu konuşurlar. Selim günlerce evine gelmez, yemez içmez ölümü aramaya devam eder. Ormanın içine dalar, günlerce yürür. Ve Taşyüzlü Anatanrıça heykelinin altında uyuya kalır. Ne kadar uyuduğu bilinmez, uyanır ve yine ölümün peşine düşer. O sırada ormanda şiddetli bir yağmur başlar. Selim bu yağmurla kendisine engeller çıkaranın ölüm olduğunu düşünür. Daha çok sinirlenir. Yürümeye devam eder ve karşısına bir kulübe çıkar. Kulübeye bakar buranın ölümün evi olduğunu düşünür. İçeriye girer, içeride bir köylüyle karşılaşır. Köylüyü gözü tutmaz. Çünkü ölümü aramasına karşı köylü ona yardım etmez. Köylü de zaten Selim’in aklının yetersizliğini fark etmiştir. Köylü ve Selim kulübede zaman geçirir, birlikte kalırlar. Selim’in gözü köylüyü tutmadığı için Selim kulübede uyuyamaz. Fakat bir gün dayanamaz yorgun düşer ve uyur. Ne kadar uyur bilinmez. Uyandığında köylüyü göremez. Sonra kulübeden çıkar yürümeye devam eder. Birden toprağın kabardığını görür. Ve topraktan güzeller güzeli bir kız çıkar. Bu kız Selim’i bulutların üstüne taşır. Heybetli Selim kızın kucağında adeta bebek gibi kalır. Kızın derisi balık ve yılan derisi gibi pullu ve parlaktır. Havada dolaşırlarken kızın derisi bir anda değişir ve kızın cildi genç kız cildine döner. Selim kıza âşık olur. Ölümü aramaktan vazgeçer. Ve kızla evlenir. Kızın adı Selvihan’dır.

(Hikâyenin bir başka varyantında, Selim ormanda dolaşırken, yolu bir Yörük obasına rastlar. Selvihan’ı orada görür ve âşık olur. Kızı ailesinden ister, babasının korkaklığı sebebiyle kızı vermezler. Selim de Selvihan’ı kaçırr. Oba beyleri peşlerine düşer, büyük kavgaya dövüş olur. Selim yaralanır, Yörük beylerinden ölenler olur. Fakat Selim, Selvihan’ı bırakmaz. O dağ senin bu dağ benim gezerler. Ve sonunda evlenirler)

Selim ve Selvihan köylerine gelirler. Mutlu bir şekilde yaşamaya çalışırlar. Fakat Selim çalışmaz ve evine ekmek getirmez. Selvihan bu durum karşısında çaresizdir. Her gün Selim’e söylenir. Selim’in akılsızlığından bıkmıştır. Selim aylak aylak gezer. Ve evdeki kilimi satmaya karar verir. Kilimi satamaz ama yolda gördüğü davulcunun davuluyla değiştirir. Selvihan bu akılsızlığa bir anlam veremez. Selim elinde davulla dolaşır durur. Bir gece evlerinin yakınındaki Cinli Değirmen’e gözünü çevirir. Bu değirmene geceleri kimse girmeye cesaret edemez.

⁴ Servet Erdem, “ Halk Hikâyelerinde Tanzimat Romanlarında Gerçekliğin Boyutları”, Milli Folklor, 2011 Yıl, 23 Sayı, s.92.

Elindeki davulla içeriye girer. Davulu çalıp cinleri korkutmak ister. O sırada başka köylerden bir adam değirmene buğday getirmiştir. Adam davul sesinden korkup kaçır. Selim buğdayları öğütür, un yapar ve Selvihan’a götürür. Selvihan çok sevinir. Afiyetle yerler. Selim kolayca evine ekmek götürmenin yolunu bulur. Başkalarının yiyeceklerini alır, evine götürür. Üzümünü ye bağını sorma der. Selim bu haksız kazançla yiyecek içecek, bir altın ve bir top kumaş kazanır. Fakat bu kazanç çabuk biter. Parasız ve sigarasız kalan Selim, bir gün değirmeni döndüren dere boyunca yürür. Ve karşısına derede yıkanan bir Yörük beyi çıkar. Bey yıkanırken kenarda gördüğü kırmızı parlak çizmeleri çalar. Çizmeleri çok beğenmiştir. Değirmenlerde çok farklı yılanların yaşadığı söylenir. Bunlardan biri de Saçlı yılanıdır. Selvihan bir gün evin bahçesindeki deliklerin birinin önünde bir altın bulur. Bunu hemen Selim’e gösterir. Selim, bu altının gerisi olmalı diyerek bahçeyi kazmaya başlar. Fakat bahçe kendi kendisini eski haline getirir. Kazamaz. Bu altınla evlerine peynir, un gibi erzak alırlar. Sonra bir altın daha bulurlar. Günlerden bir gün Selvihan bu altının nerden geldiğini anlamak için bahçede dolaşırken boğum boğum saçlı bir yılanla karşılaşır. Bu yılan Şahmeran soyundan bir yılanıdır. İçinden zararsız bir yılanı benziyor diye geçirir. Saçlı yılan cinsi diğer yılan cinsleri gibi değildir. Daha asil, düzgün ve biçimlidirler. Selvihan ile Saçlı Yılan’ın dostlukları başlar. Saçlı Yılan, Selvihan ile Selim’in evlerinde kalır. Selvihan’la çok güzel vakit geçirirler, mutlu olurlar. Gündüzleri Selim evde olmaz. Bu yakınlıkları dilden dile dolaşır. Bu durum zamanla Selim’i rahatsız etmeye başlar.

Kadınlar bu dedikoduları konuşurken içlerinden yaşlı bir kadın, çocukluğunda kendisine annesinin anlattığı bir hikâyeyi anlatır ve şöyle söyler: çocukluğumda rahmetli anamdan bir hikâyeye dinlemiştim. Bir zaman bir saçlı yılan, saçları kendisi gibi uzun olan Yörük gelinine âşık olmuş. Gelin de insanlığına ve kocasına ihanet etmiş, yılanla beraber olmuş. Gelinin kocası olanları duymuş. Tanrıya yalvarmış ve beddua etmiş. ‘Ulu Tanrım bunları taş yap, beni de kuş yap’ demiş. Allah kocanın bu dileğini kabul etmiş. Kadını taş yapmış, kocası da kuş olup uçmuş. Yaşlı kadının anlattığı bu hikâyeyi dinleyen kadınlardan biri ‘Desene ki, Selvihan’la Saçlı Yılan’ın sonları da öyle olacak’ der.

Dedikodulardan bunalan Selim Saçlı Yılan’ı evden kovar. Yılan bahçede yaşamaya başlar. Ve günlerden bir gün bir gazeteci ve sirk sahibi ile Selim eve gelir. Amacı Saçlı Yılanı sirk sahibine satıp para kazanmaktır. Selvihan yılanın satılması fikrine karşı çıkar. Saçlı Yılan durumu fark eder ve hemen yuvasına geri döner. Ortalıktan kaybolur. Selim, Selvihan’ın yabancı erkeklerin yanında kendisine karşı gelmesine çok sinirlenir. Gururu incinir. Saçlı Yılan bu olaydan sonra beş gün ortaya çıkmaz. Ve beşinci gün tekrar bahçede görülür. Saçlı Yılan ile Selvihan’ı bahçede gören Selim hemen eline baltayı alır ve Saçlı Yılan’ın saçlarını ve bedenini doğrar. Bu arada Selvihan’ın saçları da doğranır. Ve Selvihan bir çılgılık koparır. Bedeni eski haline döner. Balık ve yılan derisi gibi parlak bir hal alır. Bu değişimi gören Selim korkusundan nefes alamaz hale gelir. Selvihan son kez bulutların üstünde görülür, yükselerek gökyüzüne çıkar ve gözden kaybolur.

2.2.VAKA TAKDİMİ

2.2.1. Giriş Bölümü

- V.1 Selim’in dağda, bayırda, köyde dolaşıp ölümü araması,
- V.2 köylülere ölümü sorduktan sonra ormana gitmesi,
- V.3 Taşyüzlü Anatanrıça heykelinin altında uyuyakalması,
- V.4 uyandığında yağmurun yağması ve bir kulübeye sığınması,
- V.5 ormanda güzeller güzeli Selvihan’la karşılaşması,
- V.6 ölümü aramaktan vazgeçip Selvihan’la evlenmesi,

2.2.2. Gelişme Bölümü

- V.1 Selim’in çalışmaması ve kazancının olmaması,
- V.2 Selvihan’ın bu durma karşı gelmesi,
- V.3 Selim’in kilimi davulla değiştirmesi,
- V.10 Cinli Değirmen’e gidip oraya gelenleri davul sesiyle korkutup erzaklarını alması,
- V.4 Selvihan’ın bahçede altın bulması,
- V.5 bahçede ikinci altının bulunması,
- V.6 Saçlı Yılanın ortaya çıkması,
- V.7 Selvihan ile Saçlı Yılan arasında dostluğun başlaması,
- V.8 köylünün dedikodu çıkarması,
- V.9 Selim’in bu durumdan rahatsız olması,

2.2.3. Sonuç Bölümü

- V.1 Selim’in yılanı sirk sahibine satmak istemesi,
- V.2 Selvihan’ın Selim’e karşı çıkışı,
- V.3 Selim’in sinirlenişi ve Yılanı öldürmesi,
- V.4 Selvihan’ın bulutların üstünden gökyüzüne yükselişi ile hikâye son bulur.

2.2.4. Vaka Kuruluşu

Hikâyede kahramanımız Selim Selvihan’a âşık olur. Bir anda ölümü aramaktan vazgeçer. Selvihan’ın balık ve yılan derisi gibi olan cildi değişir ve genç kız görünümüne sahip olur. Hikâye içinde hikâye anlatılması durumu karşımıza çıkar. İlk hikâye Selim ile Selvihan’ın tanışma hikâyelerinin farklı bir varyantının anlatılmasıdır. İkinci hikâye Şahmeran soyundan gelen Saçlı Yılan’ın hikâyesidir. Üçüncü hikâye köylü kadınların anlattığı Saçlı Yılan ile bir Yörük gelinin hikâyesidir. Bu üç ayrı hikâye elimizdeki kitabın içinde toplanmıştır.

2.3. ŞAHİS KADROSU

2.3.1. Şahıslar

Kahramanlar kitapta zikredilen özellikleriyle tanıtılmıştır.

Selim: Dev yapılı, boyu bir doksanı geçmiş, zekâ düzeyi yedi sekiz yaşlarında bir çocuk kadar, korkusuz, hatta korkusuzluğu aptallık düzeyinde, uyanık, tedirgin, sinirli, kavgacı, gözü pek, kolları ve boynu ağır sıklet güreşçileri gibi burma burma adalelerle dolu, omuz başları topuz gibi, elleri yaba gibi geniş, parmakları kaba, kalın damarlı, eklem yerleri kamış eklemleri gibi düğüm düğüm, tırnaklarını kavgada kullanmak için kestirmeyen, çabuk gaza gelen, kaçık, saplantılı biridir.

*“Yedi yaşındaki Selim, bir defasında on iki yaşındaki bir erkek çocuğunun, babasını önüne katarak taşla kovaladığına tanık olmuştu da, ne yapacağını bilememişti. Gücü yetseydi, babasını kovalayan çocuğu altına alır, dertop eder, eşek sudan gelinceye kadar dövebilirdi.”*⁵ Selim’in öfkesinin temelinde yatan en büyük etken babasının korkak oluşudur. Ve bu durumun Selim’i daha hırçın ve korkusuz olmaya ittiğini söyleyebiliriz. Eserde birçok yerde Selim’in deli olduğuna dair “Deli Selim” ifadesi de yer alır.

Göbek Ali: Selim’in babasıdır. Gevşek dokulu, pamuk ipliği gibi yumuşak, tembel, kırda, bayırda, ormanda tek başına kalamayan, küçücük hıştırdan korkan, balta elinde olduğu halde kendisine saldıran köpekten kaçan, elinde silah varken bile yalnız nöbet tutmak istemeyen, korkaklığıyla ünlü bir insandır.

Kulübedeki Köylü: Boz kazaklı, sefil görünümlü, yüzü gözü pis, kirli, sakal bıyık içinde, Selim’in yarı boyunda, ayakları çarıklı, aldırılmaz, soğukkanlı, korkusuz, yaşamı asla ciddiye almayan, her şeye boş veren gizemli biridir.

Selvihan: Yemyeşil yapraklara bürünmüş, boylu poslu, ancak masallarda anlatılan güzel-ler güzeli, genç, gözleri iri bir zeytin tanesi gibi simsiyah ışıltılı ve şehla, saçları topuklarına kadar ve çok gür, elleri, ayakları, alını, yüzü, her yanı yemyeşil yağlı, parlak yapraklarla kaplı, işaret parmağı uzun ve narin, sesi hoş ve yumuşak bir hanımdır.

Davulcu Hüseyin: İri gözlü, esmer, kara bir insandır. Köyün davulcusudur.

Topal Mehmet: Değirmeni çalıştıran kişidir. Sağ ayağını çeke çeke yürüyen, orta boylu, yaşlı, sakallı, sessiz, kara gözlü bir adamdır.

Saçlı Yılan: Şahmeran soyundan gelmedir. Kuzu tüyü gibi gür uzun siyah saçlara sahip, sırtlarını örten saçları toprakta yosun gibi akıp giden, düzgün, biçimli bakışlara sahip, parlak burun uçları olan, gözlerinin çevresi akıtma siyah, kırmızı ve sarı renklerle nakışlı bir yilandır.

Gazeteci ve Sirk Sahibi: Uzun boylu kuru yüzlü ve bıyıklı olduğu ifade edilmiştir.

Sirk Sahibi: Orta boylu, rakı göbekli olarak tasvir edilmiştir.

⁵ Osman ŞAHİN, Saçlı Yılan ile Selvihan, Turkuaz Kitapçılık Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.8.

2.3.2. Figüratif unsurlar

Taşyüzlü Ana Tanrıça: Ormanda karşılaşılan, tek gözlü, kabartma bir figürdür. Hikâye-nin kurgusuna katkı sunmaz.

Şahmeran: Tüm yeryüzü yılanlarının sultanıdır. İyiliklerin, saflıkların, eşitliklerin sim-gesidir. Vatanı Çukurova ve Tarsus bölgeleridir. Kitapta anlatılana göre, insan soyuna sonsuz yaşam otu ile sonsuz yaşam suyunu bulup getirmiş, buna rağmen insan soyu onun etini ilaç ola-rak padişahlarına yedirmiştir.

İki Kanatlı Kukumav Kuşu: Bu kuş türü de hikâyede yer almaktadır.

Kırmızı Ateş Kuşları: Yükseklerde uçan, iri gagalı, pençe ayaklı, yılan yiyen kuşlardır.

Köstebekler: Toprağı delik deşik ettikleri ifadesi yer alır.

2.4. MEKÂN

Hikâyede karşımıza çıkan mekânlar orman, köy meydanı, Yörük yurtları gibi genel ifade-lerle anlatılan geniş mekânlardır. Dar mekânlara baktığımız zaman ilk olarak karşımıza çıkan mekân Selim’in ormanda kaldığı kulübedir. Kulübenin anlatımı eserde ‘*dört adım boyunda, iki adım eninde, toprak damlı, tek kapılı, kapının tahtaları gevremiş, yer yer açılmış, budak deliği ve üstünde iğreti bir dulda olan, çok eski bir kulübeydi*’ şeklindedir. İkinci dar mekânımız ise Selim ile Selvihan’ın evleridir. Tek odalı, içi dışı topraktan, küçücük bir köy evidir. Ev, köyün dışına düşer. Önünde küçük bir erik bahçesi, bahçenin ortasında çevresi yeşil bataklık otlarıyla kaplı, havuzumsu gölet bulunur. Evin önü vadiye bakar. Vadinin tabanından köyün deresi akar, dere de Cinli Değirmeni çalıştırır. Üçüncü dar mekânımız ise Cinli Değirmendir. İçerisinde cinlerin ve perilerin olduğuna inanılan bu değirmen, hikâyeye gizem katar. Hikâyenin anlatımı boyunca değirmen sırlıdır. Ve içerisine gece girilmesi mümkün değildir.

2.5. ZAMAN

Hikâyede karşımıza belirgin bir zaman çıkmamaktadır. Herhangi bir tarih belirtilmediği gibi, Selim’in uyuduğu zaman dilimleri dahi belirtilmemiştir. Ne kadar uyudu bilinmez şeklinde ifa-deler kullanılır. “*Aradan ne kadar zaman geçti, Selim ne kadar uyudu...*”⁶

2.5. TEMATİK MESELELER

Hikâyede karşımıza çıkan ilk tema, halk hikâyelerinin konusunu oluşturan kahramanlıkla ilgilidir. Selim meydan okumak için ölümü arar. Korkusuz ve yigittir. Âşık olduktan sonra ölü-mün peşini bırakır, evlenir. Birinci meselemiz Selim’in kahramanca ölümü aramasıdır. İkinci meselemiz aşktır.

Hikâyedeki bir diğer mesele Şahmeran efsanesinin anlatılmasıdır. Burada okuyucuya ve-rilen bir mesaj vardır. İnsan soyu Şahmeran’a ihanet etmiştir. Ve insan soyu her zaman kendisi-ne iyilik yapana kötülükle mukabele eder. Olağanüstülükler eserde fazlasıyla yer alır. Selvi-han’ın sonradan insan bedenine bürünmesi, Selim’i bulutların üstünde gezdirmesi, saçlı bir yılan ve sonuç kısmında Selvihan’ın ilk haline dönerek gökyüzüne yükselmesi, Selim’in ormanda yürüyen ağaçlar görmesi, hikâyede karşılaştığımız olağanüstü hadiselerdir. “*Dev yapılı Selvi-han’ın bedeni, on sekiz yaşındaki bir genç kızın görünümüne kavuşmuş, yılan ya da balık pulu-*

⁶ A.g.e, s.36.

na benzeyen derisinin üstündeki parıltılar da dökülmüş, yok olmuş, yerine hoş kokulu beyaz bir genç kız teni gelmişti.”⁷

Bu hikâye Yörük aşiretlerinin giyim-kuşam ve yeme-içme kültürlerine yönelik veriler sunar. Giyim-kuşam olarak; Selvihan’ın top kumaştan kendisine şalvar, yelek, cepken ve hırka, Selim’e de ceket diktirmesi, kullanılan kıyafetlerin tarzını yansıtır. Ayrıca derede yıkanan Yörük beyinin kıyafetlerinin anlatıldığı bölümde ismi zikredilen kıyafetler: pantolon, yelek, ceket ve çizmedir. Yörük beyinin doru bir ata sahip olması göçebe toplum tarzına yakın bir duruştur. Hikâyede kırmızı rengin fazla zikredildiği görülmüştür. Bunun örneği kırmızı çizmeler, kırmızı kuşlardır.

Kitabın son kısımlarında sirk sahibi ve gazetecinin geldiği sırada Selvihan’ın kıyafetlerinin tasviri yapılmış, üstünde açık mavi uzun fistan olduğu ifade edilmiştir. Gazeteci ve sirk sahibi için ‘kent giyimli iki adam’ şeklinde bahsedilmiştir. Onların kıyafetleri yazlık fötr şapka, yazlık takım elbise ve beyaz ayakkabılardır. O dönemdeki kentli kıyafeti bu şekilde anlatılmıştır.

Yeme- içme kültürünün yansıması olarak eserde karşımıza çıkan yiyecekler ise; Selvihan’ın Selim’e pişirdiği biberli un çorbası, yufka ekmeği, hamurdan yağlı çörekler, yumurtalı kekler, un, tereyağı, peynir, horoz eti, horoz suyuna yapılan sebzeli çorba, bulgur pilavı ve mantardır. Ayrıca kadınların, kızların hepsinin evinde kilim tezgâhının bulunması ve herkesin kilim dokumaktan anlaması, kilim, at, yufka ekmek ve şalvar gibi unsurlar, göçebe yaşam tarzının yansımalarıdır.

Hikâyemizdeki kahramanlar Cinli Değirmene gece giren insanı cinlerin çarpacağına inanırlar. Bu algı halkın batıl inançları olduğunu gösterir.

Hikâyemizdeki bir diğer unsur, her hadiseden önce olayların mutlaka sonucunun gösteriliyor olmasıdır. Eserde Şahmeran hikâyesinin anlatılması ve bu yılanın insan soyundan zarar görmüş olması, Saçlı Yılan’ın sonuna gönderilen bir işaretir. Yine eserde yaşlı kadının anlattığı Yörük gelini ve saçlı yılan aşkı da hikâyenin sonu hakkında çıkarım yapmamızı sağlar. Bu küçük hikâyelerin önceden anlatılmasıyla, ana tema kuvvetlendirilmiştir.

Diğer meselemiz Selim’in bizim toplumumuzda görülemeyek kadar haksız kazançla evini geçindirmesidir. Hırsızlık ederek evine yiyecek götürür. Üzümünü ye bağını sorma, der. Dini inanç ve unsurlar dikkati çekecek düzeyde değildir. Fazla yer verilmemiştir. Fakat köyde bir cami vardır. Kitabın başında cami imamı ile Selim arasında geçen bir diyalog vardır. Kurguya katkısı olan bir diyalog değildir.

Hikâyenin sonunda Saçlı Yılan’ı almaya gelen sirk sahibi ve bir gazeteci bulunur. Fakat Selvihan bütün ısrarlara rağmen Saçlı Yılan’ı vermek istemez. Selim’i de dinlemez. Eşine ihanet etmekle yargılanan bir kadındır. Selvihan halk hikâyelerinde fazla karşılaşmadığımız, eşine karşı çıkan bir kadın figürü olmasıyla farklı bir karakterdir.

2.7. DİL VE ÜSLÛP

Saçlı Yılan İle Selvihan hikâyesi, halk hikâyesi olması bakımından dil özellikleri açısından açık, anlaşılır sade bir dil özelliğine sahiptir. Doğal ve anlaşılır anlatımı vardır. Genellikle

⁷ A.g.e, s.41.

nazım nesir iç içe yazılışlar da bu hikâyede dörtlükten oluşan kısım sadece, Taşyüzlü Ana Tanrıça heykelinin altında yer alan “Beş yüz yıl yaşadım, ham tıraş,

Binyıl yaşadım kart tıraş,

Bana dokunursan, taş üstünde kalmasın taş” ifadesidir. Bu yüzden nazım nesir karışık yazılmış diyemeyiz. Atasözleri ve kalıp ifadeler yer verilmiştir. “El elden üstündür, üzümünü ye bağını sorma” gibi örnekler karşımıza çıkar. İçerisinde günümüzde kullanıldığına şahit olmadığımız ifadeler de yer almaktadır. Koltuk vermekten anlamak, çatal deli, Selim’in ağzına attığı ot için yeşil yeşil gevledi, ifadeleri bunlara örnektir.

2.8. BAKIŞ AÇISI VE ANLATIM TUTUMU

Hikâyenin anlatımında ilahi bakış açısı kullanılmıştır. Olaylarda herkesin düşünceleri yansıtılır. Anlatım tutumu açısından içerisinde tahlil edici, tasvir edici ve tenkit edici unsurlar yer alır. Şahısların ve dar mekânların anlatımında tasvir edici, kahramanların bakış açıları tahlil edici ve hikâyenin anlatımında insan soyunun kendisine yapılan iyiliğe karşı kötülükle mukabelede bulunması tavrı, tenkit edici bir üslupla anlatılmıştır. İlahi bakış açısı dışında yaşlı köylü kadının anlattığı hikâyeler de olayların akışının okuyucuya sezdirildiği bölümlerdir.

2.9. SONUÇ

Saçlı Yılan ile Selvihan hikâyesi bu güne kadar karşılaştığımız hikâyelerden farklı bir kurguya sahiptir. Olay örgüsünün birden fazla hikâyeden oluşması ve anlatımda yer alan olağanüstülükler hikâyenin kurgusunu farklı kılan unsurlardır. Bu anlamda hikâye için içerik bağlamında zenginliği olan bir hikâye diyebiliriz. Halk hikâyelerinin kültürel unsurların taşıyıcılığı görevini üstlendikleri düşünülecek olursa, bu metin hakkında kısaca söyleyeceklerimiz; Yörük obalarının kültürel yaşayışları, aile hayatları, giyim kuşam ve yemek kültürleri hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan keyifli ve lezzetli bir hikâye olduğudur.

KAYNAKLAR

- Elçin, Şükrü, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, 11.bs. Ankara, 2011.
- Erdem, Servet, “ Halk Hikâyelerinde Tanzimat Romanlarında Gerçekliğin Boyutları”, Milli Folklor, 2011 Yıl, 23 Sayı, 92.
- Oğuz, M. Öcal (Ed.), Türk Halk Edebiyatı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2007.
- Şahin, Osman, Saçlı Yılan ile Selvihan, Turkuaz Kitapçılık Yayıncılık, İstanbul, 2008.